

บทพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

บทพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 60 พรรษา ในปีพุทธศักราช 2558 กองบรรณาธิการภาษาปริทัศน์ สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้าเฝ้าและขอพระราชทานสัมภาษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ วังสระปทุม เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2557 เวลา 17.00 น. เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างประเทศในการเสด็จพระราชดำเนินไปเจริญสัมพันธไมตรี ณ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อเผยแพร่ลงตีพิมพ์ในวารสารภาษาปริทัศน์ ของสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 30 ปีพุทธศักราช 2558

❁ ในการเสด็จประพาสต่างประเทศ ทรงเตรียมพระองค์ก่อนเสด็จพระราชดำเนินอย่างไรบ้าง

เราต้องเตรียมตัวในหลาย ๆ ด้าน เพราะเราไม่ได้ไปคนเดียว แต่ไปเป็นทีม และสิ่งแรกที่ต้องจัดการให้เร็วคือต้องรู้ว่าใครไปบ้าง เพราะต้องจองตั๋วเครื่องบิน ต่อมาคือ เรื่องการจัดโปรแกรมล่วงหน้าว่ามีเวลาเท่านี้จะไปไหนได้บ้าง เพราะมีงานค่อนข้างมาก เราพบว่ากรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานที่ช่วยจัดตารางได้ดีที่สุด เพราะเขาจะประสานงานกับสถานทูตในประเทศที่ไปให้ และด้วยเวลาอันจำกัด เราจะพยายามใช้เวลาให้คุ้ม ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ซึ่งทำให้เราต้องเตรียมข้อมูลไปให้ครบทุกด้านด้วย เช่น ข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการศึกษา ซึ่งปกติมีคนที่ช่วยเตรียมให้ และเราค้นอินเทอร์เน็ตหาข้อมูลเพิ่มเติมเองด้วย อีกอย่างที่สำคัญ ถ้ายังไม่แก่จะไม่เข้าใจ คือต้องดูว่าระหว่างเส้นทางที่เราไปจะมีปั้มน้ำมัน ร้านอาหาร ของข้างทางให้แวะเข้าห้องน้ำได้หรือไม่

สิ่งอื่น ๆ ที่ต้องเตรียม ได้แก่ หนังสือเดินทาง วีซ่า หากต้องไปประชุม ต้องตัดสินใจว่าเวลาเท่าที่เรามีอยู่ เราอยากเข้า session ไหน และเตรียมหาความรู้เรื่องนั้นไว้จะได้ร่วมพูดแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ ต้องเตรียมเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับอากาศ เตรียมสมุดและเครื่องเขียนด้วย ทั้ง ๆ ที่ดูเป็นสิ่งที่ไม่คิดว่าจะขาดแคลน แต่ในหลายที่หาซื้อไม่ได้ อย่างอื่นมีเตรียมคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป ขวดน้ำ ยาที่กินประจำ และเครื่องมือทางการแพทย์ต่าง ๆ ซึ่งให้พยาบาลช่วยเตรียม เรามักจะเตรียมหนังสือไปอ่านด้วย หรือหากต้องสอนหลังกลับจากการเดินทางจะเอาหนังสือไปเพื่อเตรียมการสอน หากได้รับเชิญไปพูด ต้องเตรียมสุนทรพจน์เป็นภาษาไทย อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส หรือ เยอรมัน แต่มีบางครั้งต้องเตรียมสไลด์ PowerPoint ด้วย

นอกจากนี้จะไปพบใครต้องอ่านประวัติเขาไปก่อน และเตรียมของขวัญให้ผู้มีอุปการะคุณ เช่น ตำรวจเมืองจีนชอบกินกาแฟก็จะเตรียมไปฝาก แต่ส่วนมากจะเป็นของขวัญจากศูนย์ศิลปาชีพ ถ้าต้องไปเล่นดนตรี ก็ต้องเตรียมเครื่องดนตรีไปด้วย ซึ่งบางครั้งเป็นเรื่องยุ่งยาก เช่น เราสี่ซองข้าง เคยต้องแจ้ถึง CITES ในแอฟริกาเลย

ที่เดียวที่เราไม่ได้ไปฆ่าช้างมา เป็นงาช้างตั้งแต่เมื่อ 200 ปีมาแล้ว ครั้งหลัง ๆ มีการเตรียมตัวเรื่องอาหารด้วย คือมีเมนูมาให้คนที่ จะเดินทางไปด้วยเลือกล่วงหน้า จนบางครั้งลืมไปแล้วว่าเลือกอะไรไป

สรุปคือต้องเตรียมตัวในทุก ๆ ด้านเพื่อให้การเดินทางครั้งนั้นได้ประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ ล่าสุดไปติมอร์-เลสเต เราต้องเขียนรายงาน 2 ชุด รายงานสิ่งที่พบและข้อคิดเห็นของเราในหัวข้อต่าง ๆ ชุดหนึ่งเป็นภาษาไทยเอากลับมาเมืองไทย อีกชุดเป็นภาษาอังกฤษส่งให้เขา

🌸 ในการเสด็จประพาสต่างประเทศ ทรงเตรียมพระองค์ด้านภาษาอย่างไรบ้าง

ด้านภาษา เราจะเอาพจนานุกรมไปด้วย แต่สมัยนี้ใช้คอมพิวเตอร์หรือใช้ smart phone ก็สะดวกดี แต่เป็นภาระที่จะต้องหาสัญญาณ WIFI ให้ได้ อุปกรณ์เหล่านี้ดีมากในกรณีที่ใช้ติดตามข่าวสารและสั่งงานในเมืองไทย เช่น ในเหตุการณ์น้ำท่วม หรือเรือน้ำตาลล่ม เราสามารถติดต่อกลับมาเมืองไทยได้เลยว่าจะจัดการอย่างไร

สุนทรพจน์ก็ต้องเตรียม หากครั้งไหนเตรียมสุนทรพจน์เป็นภาษาอังกฤษไปไม่ทัน เราจะเอาบทภาษาไทยขึ้นไปอ่าน แต่พูดแปลเป็นภาษาอังกฤษไปเลย เพราะเราเป็นคนเขียนภาษาอังกฤษช้า มานั่งแปลและเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เสร็จก่อน จะทำไม่ทัน เพราะฉะนั้นอาจารย์ต้องสอนนิสิตให้เขียนภาษาอังกฤษได้ดีและเร็วด้วย หากเป็นภาษาอื่น ๆ ต้องเตรียมไปก่อน ภาษาอังกฤษกับฝรั่งเศส เรียกว่าเราพอจะพูดได้โดยไม่ต้องซ้อมมาก แต่จีนกับเยอรมันต้องซ้อม มีบางครั้งที่ข้อมูลเขียนมาให้ใช้ภาษาไทยพูดได้ แต่พอไปถึงเห็นฝรั่งนั่งเต็มไปหมดก็ต้องพูดเป็นภาษาอังกฤษ แต่ถ้าไม่ไหวจริง ๆ จะขอล่าม

“อาจารย์ต้องสอนนิสิตให้เขียนภาษาอังกฤษได้ดีและเร็วด้วย”

เราพูดจีนได้แต่อ่านไม่คล่อง เรื่องนี้ก็เป็นปัญหา มีครั้งหนึ่งเมื่อไปรับรางวัลมิตรชาวต่างประเทศดีเด่นของจีนในรอบ 100 ปี เขาให้เราเป็นคนกล่าวแทนผู้รับรางวัลทั้งหมด เพราะเราได้รางวัลเป็นลำดับที่ 9 แต่ลำดับที่ 1-8 ต่างล่วงลับไปแล้ว เหลือแต่ที่ 9 กับ 10 เราเขียนบทและชื่ออย่างดี เขียนเป็นภาษาไทยให้อาจารย์ที่คณะอักษรศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) แปลให้อย่างเพราะพริ้ง แต่เห็นจะซ่อมมากไปจนวันจริงถือกระดาษเรียงผิดหน้า ประโยคเด็ดของเราในสุนทรพจน์วันนั้นคือ “ท่านทั้งหลายที่ได้รับรางวัล ขณะนี้ดวงวิญญาณของท่านได้สิงสถิตอยู่บนสวรรค์ ถ้าท่านได้รับทราบข่าว คนจีนยังระลึกถึงท่าน ท่านเหล่านั้นคงปลาบปลื้มเป็นอย่างมาก” แต่พออ่านจริง เราอ่านเท่าไรก็ไม่ถึงคำว่าวิญญาณสักที โชคดีที่อ่านไปแค่หน้าแรก จึงขอย้อนใหม่ให้ได้อ่านท่อนวิญญาณซึ่งควรอยู่หน้า 2 คราวหลังต้องเขียนเลขหน้าหรือเย็บกระดาษติดกันไว้เลย กันพลาดอีก

มีครั้งหนึ่งที่อเมริกาแทนที่จะหยิบบทสุนทรพจน์ใส่กระเป๋า กลับหยิบเมนูอาหารมาแทน เครื่องดื่มที่มีข้อมูลอยู่ใน thumb drive และสถานที่ที่ไปพูดเป็นมหาวิทยาลัยจึงบอกให้ อ.ประพจน์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ คณบดีคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ช่วยไปปรีนท์มาให้ได้ทันที แต่หากสุดท้ายหยิบเมนูอาหารขึ้นไปจริง ๆ เราก็คงต้องกลั่นอกกลั่นใจกล่าวไปให้ได้ ต้องแต่งเดี๋ยวนั้น การเตรียมไปพูดสุนทรพจน์นี้จึงต้องเตรียมตัวอย่างดี ต้องอ่านทวน ผึกฝนกันทั้งนั้น แต่ถ้าเป็นการสัมภาษณ์จะไม่มีโอกาสเตรียม อาจมีบางครั้งที่รู้คำถามก่อน แต่ส่วนใหญ่จะไม่รู้

ถ้าไปประเทศที่ไม่ค่อยได้ใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ฝรั่งเศส เราจะพยายามอ่านหนังสือ ดูทีวี เพื่อเป็นการฝึกก่อนไป เพราะเราไม่ได้พูดนาน ไปถึงแรก ๆ มีพูดไม่ออกบ้าง บางครั้งก็ต้องเตรียมคำถามไปก่อน ประดักประเดิดพอสมควร มีครั้งหนึ่งให้สัมภาษณ์เป็นภาษาจีน เราฟังคำถามไม่ออกสักคำ แต่เราก็พูดตอบไป คนสัมภาษณ์พยักหน้าหงิก ๆ พอสัมภาษณ์เสร็จเราเดินไปบอกเพื่อนคนจีนว่า ทำอย่างไรดี ให้สัมภาษณ์ไปแล้วโดยที่ฟังคำถามไม่ออกสักคำ เขาบอกไม่เป็นไร ดีแล้วถูกแล้ว ผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องตอบตรงคำถามก็ได้ เราไม่ว่าที่สุดท้ายคนจีนเขาไป

เขียนลงอย่างไร

วันหนึ่งไปให้สัมภาษณ์ที่เยอรมัน ตอนนั้นเราไปเรียนภาษาเยอรมัน แล้วในชั้นเรียนมีเพื่อนชาวเกาหลีหลายคน เขาไปลงหนังสือพิมพ์ว่าเราพูดภาษาเกาหลีได้ดี ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้ให้สัมภาษณ์เช่นนั้น วันรุ่งขึ้นมีคนเกาหลีเดินตามเป็นพรวน กว่าจะแก้ข่าวได้ก็สักพักหนึ่งเลยทีเดียว เรื่องภาษานี้จึงควรต้อง อ่าน ทวน ฝึกอยู่เสมอ

การเตรียมตัวอีกอย่างคือ เตรียมหูไปฟังสำเนียงต่าง ๆ ตอนที่เรียนภาษาจีนแรก ๆ เราไม่เคยเข้าใจคนจีนคนไหนพูดเลยนอกจากครูที่สอน แต่ตอนนี้ดีขึ้น บางคนที่เราไปเจอคิดว่าตัวเองพูดภาษาอังกฤษดีแล้ว แต่เราฟังไม่รู้เรื่อง ครั้นจะไปทักก็ไม่ได้ เขาจะโกรธเอา เช่นครั้งที่ไปประเทศตุนีเซีย โก้ตพูดภาษาอังกฤษฟังไม่รู้เรื่องเลย เราไปบอกให้เขาพูดภาษาฝรั่งเศส เขาก็ทำหน้าเหมือนเราว่าเขาพูดภาษาอังกฤษไม่เป็น จึงบอกให้เขาพูดภาษาฝรั่งเศสแทน เลยบอกเขาว่าเพราะกลุ่มเราเรียนภาษาอังกฤษไม่เก่ง ได้แต่ฝรั่งเศส เลยค่อยยังชั่วหน่อย ผ่านไปได้ เรื่องภาษาก็ต้องพยายามปรับตัวกันไป

“เรื่องภาษานี้จึงควรต้อง อ่าน ทวน ฝึกอยู่เสมอ”

❁ พระองค์มีประสบการณ์ต่างแดนด้านภาษา วัฒนธรรม และความรู้ด้านอื่นๆ ที่ทรงประทับพระทัยบ้างหรือไม่

ประทับใจทุกที่เลย แต่ละแห่งไม่เหมือนกัน เมื่อไปถึงแล้วต้องพยายามรับสิ่งต่าง ๆ ในประเทศนั้นให้ได้ บุคคลในอุดมคติของเราคือ ควินเอลิซาเบธ แห่งสหราชอาณาจักร ท่านมีดินแดนในเครือจักรภพมากมาย ท่านไปที่ไหนก็ต้องปรับพระองค์ให้ยอมรับธรรมเนียมแปลก ๆ ได้ทั้งสิ้น และการไปในที่วัฒนธรรมต่างกับเราทำให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ ได้เพื่อนใหม่

เราเองก็ต้องเรียนรู้ ทั้งจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เช่น ตอนอยู่ที่เมืองจีน ครูตั้งทีวีไว้เลย ให้เราดู ในทีวีจะมีสถานที่ต่าง ๆ เราอยากไปที่ไหนที่เห็นในทีวี ขอให้บอกครู ครูจะพาไป เราอยากไปดูพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ครูก็พาไป ตอนแรก

นักวิทยาศาสตร์พูดภาษาอังกฤษกับเรา ครูก็บอกให้เขาเปลี่ยนเป็นพูดภาษาจีนแทน นักวิทยาศาสตร์บอกว่าเราพูดภาษาอังกฤษได้ ครูก็ไม่ยอมเพราะอยากให้ฝึกภาษาจีน

เราต้องรู้เรื่องอาหาร เครื่องดื่ม และเพลงด้วย หลายชาติชอบร้องเพลง เช่น นาคาแลนด์¹ ประเทศอินเดีย มีคนมาถามเราว่าร้องเพลงได้ไหม จะให้ร้องเราบอกไปว่าเพลงภาษาอังกฤษเก่า ๆ ยุค 60s หรือ 70s เราร้องได้ เราเลยลิสต์เพลงไป 2 หน้ากระดาษให้เขาเลือก เพลงจึงเป็นอะไรที่ต้องเตรียม พอไปถึงเขาก็ให้ร้อง และเขาก็ช่วยกันร้องหมู่ เดินระบำรำฟ้อนด้วย เราก็ต้องทำหมดทุกอย่าง

เราชอบบทกวี ยูลิสซีส (Ulysses) ของลอร์ดเทนนิสัน (Alfred Tennyson) มาก รู้สึกว่าเป็นตัวเราเลยจริง ๆ “I cannot rest from travel: I will drink life to the lees ... I become a name; for always roaming with a hungry heart ... To follow knowledge like a sinking star, beyond the utmost bound of human thought”

¹ รัฐนาคาแลนด์ หรือ นากาแลนด์ คือหนึ่งในรัฐที่น้องเจ็ดรัฐ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย มีเขตติดต่อกับรัฐอัสสัมทางทิศตะวันตก รัฐอรุณาจัลประเทศและส่วนหนึ่งของรัฐอัสสัมทางทิศเหนือ ประเทศพม่าทางทิศตะวันออก และรัฐมณีปุระทางทิศใต้ นากา เป็นภาษาพม่า แปลว่า คนที่เจาะรูหู เนื่องจากในอดีตชาวนากานิยมเจาะรูหู สวมต่างหูกันทุกคน แต่อย่างไรก็ตามยังมีคนให้นิยามไว้ต่างๆ กันไป บ้างก็ว่ามาจากภาษาสันสกฤต naga (นาค) บ้างก็ว่ามาจากภาษาฮินดี nanga (เปลือย) ฯลฯ แต่ชาวนากาส่วนมากเชื่อว่าคำนี้เป็นคำที่ชาวพม่าใช้เรียกชนผิวเหลืองกลุ่มหนึ่งที่นิยมสวมต่างหูและอพยพหนีความแห้งแล้งหนาวเย็นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนลงมาอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของพม่าตามลุ่มน้ำอิรวดี และต่อมาได้อพยพมาอยู่แถบเทือกเขาบริเวณชายแดนอินเดีย - พม่าจนถึงปัจจุบัน

● พระองค์ทรงเคยเสด็จต่างแดนเป็นการส่วนพระองค์แบบไม่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจบ้างหรือไม่ ถ้ามี การเตรียมพระองค์ต่างกันหรือไม่ ประการใด

ทั้งสองเรื่องปน ๆ กันบอกไม่ถูก ไปที่ไหนก็จะพยายามหางานทำได้ทุกเมื่อที่ไม่ใช่งานแท้ ๆ ก็ออกไปในที่ที่ไม่เคยไป จะได้จากจดบันทึกประเทศที่เคยไปแล้ว แต่ถ้าได้ไปจริง อย่างไม่รู้ก็ต้องเป็นประโยชน์อยู่ดี เรียกว่ามีงานทุกที่ อีกกรณีหนึ่งคือ ไปเยี่ยมญาติ เราสัญญากับควีนฟาบีโอลาว่าจะไปเฝ้าท่านทุกปี จึงได้ไปเบลเยียมปีละครั้ง แต่แต่ละครั้งมีเวลาอยู่ด้วยไม่กี่ชั่วโมง เวลาไปจะค้างที่ฝรั่งเศสแล้วนั่งรถเข้าไปเบลเยียมแล้วกลับมาฝรั่งเศส ซึ่งบางครั้งมีงานแถม เช่น ตอนมีประชุม EU พอดีเขาเชิญเราเป็นวิทยากร ระหว่างนั้นมีไปตรวจโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เราก็อพยายามสร้างความสัมพันธ์ไปด้วย อย่างตอนไปร้องเพลงที่นาคาแลนด์ เป็นการไปมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ครั้งนั้นเราได้เห็นปลาตุ๊กของนาคาแลนด์ เป็นปลาที่อยู่ในป่า อาศัยอยู่ที่เย็นได้ คิดว่าถ้าได้พันธุ์มากก็จะเอามาให้ผู้เชี่ยวชาญที่กรมประมงวิเคราะห์ จะได้เอาไปเลี้ยงบนดอยได้

นอกจากนี้จะเป็นการเดินทางไปเยี่ยมอาจารย์เก่า ๆ ของเรา มีท่านหนึ่งที่ได้ไปเยี่ยมท่าน คือ มาตามบาแวงสอนภาษาฝรั่งเศส บ้านท่านอยู่ไกลมาก เดินทางทุลักทุเล คนฝรั่งเศสเขาบอกว่าเราช่างมีความกตัญญูสูง หลังจากกลับมาได้ 2-3 เดือน ท่านก็เสียชีวิต บางทีเราก็กินไปเยี่ยมหลาน โดยมากจะเป็นเช่นนี้ คือ ทำงานไป พลาดเยี่ยมญาติไปพลาด แต่มีบางครั้งที่เราเดินทางไปขอความรู้โดยเฉพาะที่ไปสะดวก เช่น ที่สิงคโปร์ บางทีเรามีเรื่องที่ยากรู้ ก็ไปขอความเห็นจากอาจารย์ ไปถึงที่นั่นเราก็กินญาติมาบรรยายให้ฟังที่โรงแรมเรื่องนั้นเรื่องนี้เพื่อกลับมาทำงานอย่างนี้ก็ถือว่าเป็นการเดินทางส่วนตัวทีเดียว

แต่หากต้องเดินทางไปเองจริง ๆ คงจะลำบากหน่อย เพราะจะไม่มีคนถือของให้ โดยเฉพาะตอนนี้หยุดยาดต้องมีคนเตรียมให้ ต้องมีขวดน้ำ เตียนน้ำถ้าไม่ทานน้ำแล้วจะไม่สบาย เลยต้องมีถุงห้อยคอไว้เลย เคยลื่นน้ำไว้ในรถ แล้วไม่ได้กินน้ำเลยแทบแย่เหมือนกัน

❁ ในเวลาที่เสด็จไปยังประเทศที่มีได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก และพระองค์รัส ภาษาท้องถิ่นไม่ได้ ทรงมีการเตรียมพระองค์เป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร

บางครั้งเตรียมลามาไป แต่ที่ไปส่วนมากไม่ใช่ลามาอาชีพ เช่น เป็นอาจารย์ สอนภาษาสเปนที่จุฬาฯ บางประเทศเตรียมลามาไว้ให้ หากไปประเทศที่พูดภาษา ฝรั่งเศสได้เราก้ใช้ภาษาฝรั่งเศสด้วย เช่นที่สเปน เราเคยต้องเป็นล่ามฝรั่งเศสให้คนอื่นด้วย ซึ่งเราก้ไม่ใช่ว่าเก่งภาษาฝรั่งเศสนะ ครั้งหนึ่งเคยไปให้สัมภาษณ์รายการสดที่ สถานีวิทยุฝรั่งเศส ตอนนั้นมีเหตุการณ์ทางการเมือง เขาพยายามจะถามเรื่อง การเมือง แต่เราอยากพูดเรื่องไปแสดงวัฒนธรรมไทย คุยกันค่อนข้างปวดหัว เหมือนกัน พอกลับมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอกว่าภาษาฝรั่งเศสยังไม่ใช้ไม่ได้ ต้องไปเรียนใหม่ จึงขอลูกลาไปเรียนภาษาฝรั่งเศสสัก 2 เดือน ท่านบอกว่าให้ไป 2 อาทิตย์ หลังจากนั้นไปประเทศลาว รัฐมนตรีลาวชมว่าเรา “เว้าดีหลาย” คือภาษา ฝรั่งเศสจะพอพูดได้ เคยไปที่อันดอร์ราซึ่งมีภาษาพื้นเมืองที่เราพูดไม่ได้ แต่ ภาษาต่างประเทศที่เขาใช้ คือ สเปนกับฝรั่งเศส เขาใช้ภาษาสเปนมากกว่าแต่เราพูด ไม่ได้ เราก้เลยพูดภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่

บางครั้งก็ไม่รู้จะพูดอะไร เช่น คราวที่ไปพบท่าน คิม อิล ซุง ประธานาธิบดี เกาหลีเหนือ ตอนนั้นมีล่ามแปลภาษาเกาหลี-ไทย คุยไปได้สักพัก ล่ามโอบอ้อมไม่หยุด เลย จนต้องขอตัวไปไอ้ข้างนอกห้อง เมื่อล่ามไม่อยู่ เราก้นั่งจ้องหน้ากัน ไม่รู้จะคุย อะไร ต้องรอล่ามกลับมา เพิ่งมานึกออกภายหลังว่าท่าน คิม อิล ซุง เคยเรียนที่จีน น่าจะคุยภาษาจีนกันได้ กรณีแบบนี้บางทีขณะนั้นนึกไม่ออก

ครั้งหนึ่งเราไปเนปาล ตอนนั้นมีเหตุการณ์ทางการเมือง เราออกจากที่พัก ไปไหนไม่ได้ เขาจึงจัดให้พบปะ พูดคุยกับราชบัณฑิตเนปาลเรื่องหนังสือโบราณ ท่าน ราชบัณฑิตพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ และเราพูดเนปาลิไม่ได้อีก ถ้าภาษาสันสกฤตที่เคย เรียนได้เป็นคำ ๆ เป็นประโยคก็ไม่ได้นะ เคยเรียนแล้วแต่ลืมแล้ว ยังดีคุยกับท่านราช บัณฑิตได้นาน 3-4 ชั่วโมง

ตอนไปญี่ปุ่นและจีนเขาจัดล่ามให้ เราพบว่าส่วนใหญ่ปัญหาคือเรื่องศัพท์ เฉพาะ เช่น ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ล่ามจะไม่รู้จักศัพท์พวกนั้น หรือบางครั้งจะมี

ปัญหาที่สำเนียงท้องถิ่น โดยเฉพาะภาษาจีน ล่ามภาษาจีนที่เป็นคนจีนยังฟังไม่ออกเลย และเราจะทำท่าไม่เข้าใจก็ไม่ได้ด้วย เพราะเคยได้ยินคนที่มาจากภาคอื่นของจีนเปรยด้วยความน้อยใจว่า “เพราะเขาเป็นคนบ้านนอก พูดจาไม่ถูกต้อง เราจึงไม่เข้าใจ” จึงคิดว่าไม่เหมาะที่จะทำท่าไม่เข้าใจ

ครั้งที่เราไปคาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทางท่านทูตจัดคนรัสเซียพูดภาษาอังกฤษได้มาเป็นล่ามให้ จึงสื่อสารกันได้ การไปประเทศที่เราไม่รู้ภาษาจึงต้องอาศัยล่ามเป็นหลัก บวกกับภาษาท่าทาง ท่ามือท่าไม้บ้าง อีกวิธีหนึ่งคือการวาดภาพ แต่บางครั้งเขาก็เข้าใจผิดเพราะเราวาดไม่เหมือน

บางครั้งเคยเจอล่ามเหนื่อย เราเคยไปที่ที่เขาถือบวชกัน ล่ามบอกแปลไม่ได้ ถามว่าเพราะอะไรจึงแปลไม่ได้ ล่ามบอกว่า เพราะหิวข้าว

“สถาบันภาษาฯ ควรจะจัดสอนการกล่าวพูดสุนทรพจน์บ้างน่าจะดี
สอนให้พูดให้เข้าใจ”

❁ พระองค์ทรงเตรียมพระองค์ในการพระราชทานสุนทรพจน์ (speech) ภาษาอังกฤษในโอกาสที่เสด็จต่างประเทศในโอกาสต่างๆ อย่างเป็นบ้าง

เขามักจะบอกหัวข้อมาก่อนว่าจะให้พูดเรื่องอะไร แต่ถ้าไม่บอกหรือบอกว่าอะไรก็ได้ เราก็ต้องคิดว่าเรื่องไหนที่น่าสนใจและเรามีความรู้ ส่วนใหญ่เราจะเตรียมหัวข้อเรื่อง และเขียนบทเป็นภาษาไทยไว้ และจะมีคนช่วยแปลเป็นภาษาอังกฤษ แล้วค่อยมาปรับแก้กันอีกหลายเที่ยว มีครั้งหนึ่งเราไปพูดเรื่องการศึกษาที่มหาวิทยาลัยโพโมนา ที่อเมริกา เรามีเวลาน้อยเลยเขียนภาษาไทยคร่าวๆ ขึ้นมา และอาจารย์สุนทนา (รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุนทนา พรหมบุญ) แปลเป็นภาษาอังกฤษให้ ซึ่งบางตอนเราไม่ได้ใช้ บางตอนเราพูดเพิ่มเติมขึ้นมา พอกลับมาเขาขอให้ส่งบทพูดไปให้ เพราะไม่ได้มีการอัดเทปไว้ วีซีดีไม่ได้ถ่ายไว้ เราก็ไม่มีบทให้ พอตีไปค้นเจอกระดาษ ที่มีเขียนเติมเป็นภาษาไทยไว้ ก็ต้องพยายามเรียบเรียงส่งไปให้เขาทางอีเมล เขาบอกว่าจะเอาไปลงเว็บไซต์

บางครั้งเขาให้ออกความเห็นเรื่องต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ เราก็เล่าไป เล่าถูกหรือเปล่าก็ไม่ทราบ แต่ถ้าเขาให้พูดในสิ่งที่เราไม่อยากพูด เราก็พูดเรื่องอื่นได้ เพราะอย่างที่คนจีนคนนั้นบอก คือเราอยากจะทำอะไรก็พูดอย่างนั้น ไม่น่าจะเป็นอะไร เพราะเราไม่ได้ไปสอบสัมภาษณ์ แต่หากเป็นการสอบสัมภาษณ์จริง คงสอบตกไปแล้ว

การเดินทางแบบนี้เราคิดว่าอย่างน้อยควรจะเตรียมความคิดไว้ก่อนเพื่อจะพูดแสดงความคิดเห็นได้บ้าง เตรียมให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ สุนทรพจน์ภาษาอังกฤษก็ควรจะซ้อมโดยเฉพาะหากมีคนอื่นเตรียมให้ เพราะว่าจะมีคำที่เราอ่านไม่ออก ก็ต้องพูดคำนั้นให้เร็วที่สุดเพื่อให้อ่านผ่านไป แต่ตอนหลังนี้ไม่เป็นแล้ว เราปรับตัว ต้องเตรียม ต้องดู ต้องเลือกคำที่อย่างน้อยอ่านออก

บางครั้งมีปัญหาเรื่องกำหนดเวลา ตอนแรกบอกมีเวลาพูด 30 นาที พอจะพูดจริงเหลือ 5 นาที ก็ต้องเตรียมอ่านเร็ว พูดเร็ว จะได้ครอบคลุมแนวคิดที่เราอยากจะทำ แต่เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่ดี คนฟังจะฟังไม่รู้เรื่อง คนที่สอนการพูดบอกเรา

ว่าพูดช้าเร็วไม่เป็นไร แต่ต้องพูดชัดๆ ดังๆ เข้าใจ สถาบันภาษาฯ ควรจะจัดสอนการ กล่าวพูดสุนทรพจน์บ้างน่าจะดี สอนให้พูดให้เข้าใจ จะกล่าวถึงแขกผู้มีเกียรติ ตอนต้นก็ต้องรู้ว่าจะมีใคร เรื่องนี้ต้องเตรียมตัวจนถึงวินาทีสุดท้ายเลย เพราะเรา ไม่รู้ว่าคนที่มารับเราจริงๆ จะมีใครบ้าง ถ้าพูดชื่อผิดก็ไม่ดี แต่ถ้าตรวจสอบไม่ได้ว่า เป็นใคร ตำแหน่งอะไร หรือไม่แน่ใจก็พูดเป็นกลางๆ ไว้ก่อน

❁ ขอพระราชาทานคำแนะนำในการไปต่างประเทศที่ให้ได้ประโยชน์ที่สุดว่าควร ให้ความสำคัญเรื่องใดบ้าง

เรื่องของเรื่องคือเราต้องเตรียมพร้อม อินเทอร์เน็ตให้ข้อมูลเราในเรื่อง ต่างๆ ได้อย่างดี และสะดวกรวดเร็ว ไม่เช่นนั้นอ่านหนังสือไปก่อนก็จะดี ถ้าเราทราบ ข้อมูลไปก่อนก็จะดี หากจะจัดทัศนศึกษาก็ต้องจัดให้พอดีกับเวลาที่มี ต้องรู้ว่าเรา ควรไปศึกษาเรื่องอะไรบ้าง ที่อยู่ในขอบเขตเวลาที่จะไปถึงได้ในเวลาที่จำกัด

ก่อนการเดินทางควรตรวจสอบเรื่องวันหยุดราชการให้ดี เช่น ไม่ไปวันหยุด อีสเตอร์ ตรุษจีน คริสต์มาส ของประเทศนั้นๆ ช่วงฤดูร้อนของบางประเทศก็ไม่ควร ไปเพราะไปแล้วจะไม่เจอเจ้าของประเทศ เจอแต่นักท่องเที่ยว ต้องเลือกช่วงเวลาที่เราไปแล้วได้ประโยชน์สูงสุด เราเคยปรับย้ายตาราง เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ฝรั่งเศส จะติดต่อกับไทยก็ต้องศึกษาเหมือนกันว่าเราไม่ทำงานหรือเราปิดวันไหน การ เช็ควินหยุดราชการจึงเป็นสิ่งสำคัญ

อีกสิ่งหนึ่งคือ ต้องรู้จักสังเกต เรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบข้าง ทั้งป้ายโฆษณา แผงขายของข้างทาง ดูว่าเรามีสินค้าอะไร ขายอะไร ชื่อของมาจากประเทศไหนเข้ามาขาย เช่น เป็นของจากญี่ปุ่น จีน หรือ เกาหลี เราจะศึกษาหมด ครั้งที่ไปอินเดีย เหนือ เราพออ่านอักษรเทวนาครีได้ จึงพออ่านป้ายเข้าใจ แต่ไปอินเดียใต้ จะมี ตัวอักษรทมิฬ กัณนาดา เตลูกู อันนั้นอ่านไม่ได้ ก็ดูภาพแทน และเราจะสนใจดู ต้นไม้ข้างทางว่ามีต้นอะไรบ้าง ต้นไม้บางอย่างแสดงวัฒนธรรมเฉพาะของชนเผ่า เช่น ถ้าเจอต้นซีเหล็กต้นเป็นปุ่มๆ โคนตัดกิ่ง พวกนี้เป็นเผ่าไท เพราะเขาใช้ต้น ซีเหล็กมาทำพิน อะไรที่มองเห็นได้จากข้างทาง จะสังเกตหมด มีต้นมะม่วง

มะละกอใหม่ เขาขายอะไรก็ควรจะสังเกตหมด ถ้าเราจดไปตามที่เก็ดพุดก็จะเป็นแบบหนึ่ง แต่เราควรสังเกตเองด้วย เพราะฉะนั้นต้องกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา หลายๆ คนที่เป็นคนช่างสังเกตก็จะเห็นได้มาก นั่งรถไปก็ให้สังเกตการจราจร อย่างที่อินเดียจะบีบแตรไปตลอดทาง เคยไปที่จ็อดปูร์² ซึ่งฝนไม่ตกเลยมาเป็นเวลา 3 ปี คนที่นั่นเลยถอดที่ปิดน้ำฝนไปขาย ปรากฏว่าวันหนึ่งฝนตกหนักมาก รถที่เรานั่งไม่มีที่ปิดน้ำฝน ก็ต้องค่อย ๆ ขับรถกันไป กว่าจะถึงที่พัก ดีที่เราเตรียมมะหมี่กึ่งสำเร็จรูปไปเผื่อ

อีกสิ่งหนึ่งที่มีจะทำ คือ เตรียมไปซื้อของที่เมืองไทยไม่มีหรือมีแต่แพง เช่น หนังสือภาษาอังกฤษ ซึ่งที่อินเดียกับจีนหนังสือจะถูกมาก ไปดูหนังสือบางประเภทที่เขาห้ามขายนอกประเทศนั้น ๆ ส่วนมากจะเป็นประเทศใหญ่ บางเล่มราคาจาก 70 ปอนด์เหลือ 35 หยวน คนได้ก็ชน จะได้ไม่ต้องสั่งซื้อ ไม่ต้องเสียค่าส่ง

เรื่องภาษา ถ้าเราได้ศัพท์แปลกๆ มา ตอนที่ได้ยินคำนั้นๆ เราจดเป็นภาษาไทยมาก่อน แล้วเอาเสียงมาเทียบหาคำจากในอินเทอร์เน็ตบ้าง พจนานุกรมบ้าง จนรู้ว่าคำนั้นคืออะไร เรื่องนี้ภาษาไทยของเราว่าดีพอสมควรเพราะใช้ถอดเสียงได้มาก แต่ก็ไม่หมด เช่น เสียงในภาษาจีนหลายเสียง จะถอดเสียงยากมาก

❁ ตอนที่พระองค์ทรงเรียนภาษาจีน ครูสอนภาษาจีนของพระองค์มีเทคนิควิธีในการสอนอย่างไรที่ทำให้พระองค์ทรงเรียนภาษาจีนได้เร็ว

เราเรียนไม่เร็ว เราเรียนช้า เรียนตอนโตแล้วด้วย จริงๆ แล้วอาจารย์คนแรกท่านไม่ใช่ครูสอนภาษาจีน แต่เป็นครูคนจีนที่สอนภาษาอังกฤษและออกข้อสอบภาษาอังกฤษสำหรับคนจีนที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ท่านสอนภาษาจีนให้เราโดยใช้ภาษาอังกฤษ สอนตั้งแต่การออกเสียงทุกเสียงที่มีในภาษาจีนก่อน ทั้งสระและวรรณยุกต์ ครูแต่ละคนที่สอนก็สอนไม่เหมือนกัน บางที่ได้อ่านวรรณกรรมบ้าง

² จ็อดปูร์ หรือ Jodhpur เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่สองในรัฐราชัสถาน (Rajasthan) ทางตะวันตกของภาคอินเดีย เป็นเมืองชายแดนติดกับประเทศปากีสถาน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทะเลทรายและเทือกเขา

หลายคนบอกเราโชคดีที่ครูคนแรกพูดภาษาจีนได้ชัดเจนมาก ครูช่วงหลังมักจะบอก
ว่า ให้เรียนเอาความรู้ ส่วนสำเนียงให้เก็บสำเนียงที่เคยเรียนมาก่อนไว้ เพราะ
สำเนียงดีแล้ว และหากเจอคนจีนในเมืองไทยให้พยายามพูดภาษาจีน เสียหายที่ตอน
เรียนภาษาอังกฤษไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ดีที่อ่านได้ เพราะหนังสือตำราบางเล่มไม่มี
ฉบับแปล

❁ มีประเทศใดพระองค์ที่ยังไม่เคยเสด็จ แต่อยากเสด็จไปหรือไม่

มีหลายที่เลย นี่กำลังจะไปมอลต้าที่ยังไม่เคยไป และมอลต้าอยู่ใกล้ลิเบีย
เราจึงอยากไปลิเบียด้วย เพราะยังไม่เคยไป จริงๆ เราอยากเยี่ยมท่านทูตที่ลิเบีย แต่
ทุกคนห้ามกันใหญ่ เพราะเพิ่งมีเหตุการณ์ ลักพาตัวบุคคลสำคัญ เมื่อไม่ให้ไปเรา
ยังไม่ไปก็ได้ เราจะไปไอร์แลนด์ด้วยยังไม่เคยไป อย่างติมอร์-เลสเต เป็นประเทศเดียว
ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังไม่เคยไป ไปมาแล้วดีมากไปแล้วมีประโยชน์มากได้
อะไร หลายอย่างจริงๆ

“ตัวครูเองต้องศึกษาให้มาก อย่าคิดว่าจบมาทางภาษาแล้วจะรู้หมดแล้ว ความรู้
โดยเฉพาะด้านภาษาเรียนไม่จบไม่สิ้นต้องพยายามหัดเขียนหัดอ่านอยู่เสมอ”

❁ ขอบพระราขทานแนวคิดหรือข้อคิดให้กับผู้อ่านซึ่งเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ

ตัวครูเองต้องศึกษาให้มาก อย่าคิดว่าจบมาทางภาษาแล้วจะรู้หมดแล้ว ความรู้โดยเฉพาะด้านภาษาเรียนไม่จบไม่สิ้นต้องพยายามหัดเขียนหัดอ่านอยู่เสมอ ถ้ามีครูเจ้าของภาษาอยู่ใกล้ ๆ ก็ลองให้เขาตรวจภาษา ให้ลองฝึกหัดวิเคราะห์ภาษา อยู่เสมอ หากไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของภาษานั้น และต้องอ่านหนังสือ บางทีให้อ่านดั่ง ๆ เดียวนี้โรงเรียนหรือสถานที่ใกล้ ๆ จะบอกว่าขาดแคลนไม่ได้แล้วเพราะ อินเทอร์เน็ต ไปทั่วแล้ว บางทีให้เรียนรู้จาก ทวี เราเคยทะเลาะกับทวี เคยหัด take notes จากทวีเพื่อฝึกจดให้ทัน บางคนผ่านมาเห็นเรา คงงว่จาดอะไรจากทวี เราฝึกจดทั้งเป็นภาษาอังกฤษและไทยจะได้ฝึกเขียนให้เร็วขึ้นด้วย เราเขียนภาษาอังกฤษช้า เวลา ฟังอะไรเป็นภาษาอังกฤษจะจดโน้ตเป็นภาษาไทยตลอด เลยต้องฝึก

หากครูสอนภาษาอังกฤษรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดีก็ดีและถ้ารู้ภาษาต่างประเทศอื่นไว้เปรียบเทียบกับเวลาสอนภาษาด้วยก็ยิ่งดี ที่สำคัญคือครูต้องรู้ว่าสามารถปรับปรุงตัวเองได้อยู่เสมอ ไม่ใช่รู้แค่เท่าที่เรียนมาแล้วจบ ครูต้องอ่านหนังสือทุกวัน ไม่จำเป็นต้องเป็นตำราวิชาการตลอด อ่านหนังสือ อ่านเล่นก็ได้ แต่ต้องอ่านให้เป็นนิสัย ตำราที่ใช้เตรียมการสอนก็ควรจะเป็นภาษาอังกฤษ ครูต้องสนุกกับการสอน สิ่งที่เราอยากรู้ก็มาเรียนรู้พร้อมๆ กับการสอนนักเรียนก็ได้

เราเคยอ่านบทความที่มีอาจารย์เขียนเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ พบว่ายังมีที่ผิดอยู่มาก แต่เราไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะวิจารณ์อะไรได้มาก ครูคนจีนเคยเล่าให้เรา ฟังว่าเขาเรียนภาษาอังกฤษด้วยการอ่านมากๆ และจดจำ ตอนเด็กๆ สมเด็จพระราชินีท่าน เคยสอนให้เราอ่านนวนิยาย เพราะจะได้อ่าน พวกที่เป็นบทสนทนา แต่ตอนนั้น ไม่เข้าใจคิดว่าเราอ่านภาษาอังกฤษช้าจะตาย ไหนๆ จะอ่านแล้วต้องเอาสาระวิชาการให้คุ้มมากๆ จึงอ่านแต่ตำรามาดอนนี้อ่านนิยายเป็นไฟเลย

“หากครูสอนภาษาอังกฤษรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดีก็ดีและถ้ารู้ภาษาต่างประเทศอื่นไว้เปรียบเทียบกับเวลาสอนภาษาด้วยก็ยิ่งดี ที่สำคัญคือครูต้องรู้ว่าสามารถปรับปรุงตัวเองได้อยู่เสมอ”

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้กองบรรณาธิการวารสารภาษาปริทัศน์ จากสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทเพื่อสัมภาษณ์เป็นการ ส่วนพระองค์ในครั้งนี้ ขอพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ด้วยเกล้าด้วย กระหม่อม

